

מה יש בשם?

אלימלך

רבי מאיר היה דורש שמות, רבי יהושע בן קרחה היה דורש שמות, ושם האיש אלימלך שהיה אומר אלי תבא מלכות (רות רבה ב ה).

האטימולוגיה המדרשית לשמו של אלימלך היא דוגמא מופתית ליצירתיות מדרשית. מבחינה מילולית, משמעות שמו היא "הא-ל שלי הוא מלך".³ זהו שם אידיאלי בעבור ילד שנולד בתקופת השופטים. ההערה החוזרת על עצמה בסוף ספר שופטים מגדירה את התקופה ככאוטית, דבר המתבטא בפריעת חוק ובחוסר תפקוד חברתי, כתוצאה מחסרון המלוכה: "בַּיָּמִים הֵהֵם אִין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה" (שופטים יז ו; יח א; יט א; כא כה). שמו של אלימלך מרמז על כך שהחוסר במלך אינו אמור להוות בעיה עבור עם ישראל, ואכן, אם הא-ל הוא המלך, זה אמור להספיק על-מנת לתקן את מחלות הדור. שמו של אלימלך הוא הצהרת אמונה, שנועדה להתנגד למצוקת התקופה, ולספק לאומה את ההשראה ליצור חברה חיונית.

המדרש ברות רבה משנה את המשמעות הפשוטה של שמו של אלימלך. במקום "א-ל", במשמעות "הא-ל שלי", המדרש משנה את התנועה באות ל', וקורא "אל", ואולי אף במשמעות של 'עבורי'. מדרש זה דומה למדרשים אחרים שבחנו בעבר, המנסים להסביר מדוע אלימלך נעלם מהעלילה ולא לוקח חלק בשושלת המשפחתית שלו, אותה שושלת שהוציאה מתוכה את שושלת בית דוד. אכן, אדם המתייחס למלוכה כאל דבר שנועד לספק את צרכיו האישיים, או שסבור כי הוא ראוי למלוכה רק כי נולד למשפחת מלוכה, הוא אדם שככל הנראה ינצל לרעה את כוחה של המלוכה. על-ידי שינוי המשמעות הברורה של שמו של אלימלך, המדרש מציע כי אלימלך יכול היה לפרסם ברבים את האמירה לפיה הקב"ה הוא המלך העליון, ולכן ליצור מודל חיוני של מלכות בשר ודם, אך הוא לא עושה זאת. הוא משחית את השושלת הנובעת משמו, ולכן חז"ל, באופן הולם, משחיתים את שמו.

לאטימולוגיה המדרשית היצירתית ("אלי תבוא מלכות") ישנו הדהוד טקסטואלי מעניין. בפרק ג' ישנם שני מקרים קלאסיים של 'קרי ולא כתיב' (מילה הנקראת אך אינה נכתבת).⁴ בשני המקרים, רות מדברת לנעמי, ובשני

שמות הדמויות בתנ"ך הם לעתים קרובות חלק אינטגרלי מהסיפור.¹ לעתים קרובות, כאשר ילד נולד, השם שניתן לו לא מכוון להתייחס לילד עצמו, או אפילו לעתידו, אלא להקשר הרלוונטי בחיי ההורים בזמן בו נולד הילד. עובדה זו נכונה להפליא במקרה של בני יעקב, ששמות רובם משקפים את מאבקן של רחל ולאח על ילדים, ועל אהבת יעקב.

דמות מקראית אחת עשויה לפרש את שמה של דמות אחרת בהתאם להבנה הקודמת. שימו לב לדוגמא לאופן בו אביגיל מעריכה את נבל בעלה:

אֶל נָא יָשִׁים אֲדָנִי אֶת לְבוֹ אֵל אִישׁ הַבְּלִיעַל הַזֶּה עַל נָבֶל כִּי כְשָׁמוֹ כֵּן הוּא נָבֶל שָׁמוֹ וְנָבֶלָה עָמוּ (שמואל א כה כה).

התנ"ך מאפשר גם פירוש מחדש של שמות אנשים, בהתבסס על מעשיהן. קחו לדוגמא את יעקב, ששמו ניתן לו מלכתחילה מכיוון שיצא מהרחם כשהוא אוזח בעקב אחיו "וַיָּדוּ אַחֲזֵת בְּעֵקֶב עֵשָׂו" (בראשית כה כו). לאחר שיעקב מרמה את אביו ומקבל את ברכת עשיו, עשיו הזועם מציג אטימולוגיה אחרת לשם יעקב, המשנה את הכוונה המקורית:

וַיֹּאמֶר הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פְעָמִים² (בראשית כז לו).

חז"ל ניגשו לשמות באופן דומה. המדרשים מפרשים את שמותיהן של הדמויות המקראיות במטרה לגלות את טיבן, או את תפקידן בעלילה המקראית. כך, אטימולוגיות מדרשיות של שמות המציעים הסברים שליליים אינן מרמזות על כך שזו הייתה הכוונה המקורית, אלא שחז"ל מציעים פרשנות שלילית זו באופן רטרואקטיבי, כביקורת על התנהגותה של אותה דמות.

בשיעור של היום נבחן את שמות הדמויות במגילת רות. נתייחס הן למשמעות הפשוטה של השמות, והן לאטימולוגיה שמציע המדרש. זאת, במטרה להגיע להבנה עמוקה יותר של הדמויות במגילה.

3. באוצר המדרשים של אייזנשטיין ישנו מדרש המסביר את שמו של אלימלך בהתאם למונח הפשוט: "ושמא דהאי בר נש אלימלך, ודאי בגין דאיהו אמר 'א-ל מלך'" (אוצר מדרשים רות עמוד 515).

4. תופעות דומות הן 'קרי וכתב' (מילה הנקראת בדרך אחת ונכתבת באחרת), ו'כתב ולא קרי' (מילה הנכתבת, אך לא נקראת). כל שלוש התופעות הללו מופיעות בפרק ג' של מגילת רות. כשנגיע לפרק ג' ככוונתי לבחון הן את המקור של התופעות הטקסטואליות המעניינות

1. פרופ' משה גרסיאל פיתח את תחום המחקר של השמות התנ"כיים בכמה מאמרים בעברית. ספרו בנושא זה, Biblical Names: A Literary Study of Midrashic Derivations and Puns, יצא לאור בשנת 1991.

2. המילה העברית "עקב" משמעותה עקב הרגל. בשימוש קרוב, משמעותה יכולה להיות להשיג מישו, להגיע עד אליו (לעקוב אחריו). השימוש השני הינו לעתים רבות בעל קונוטציה ערמונית.

הא-ל (רות א ב). נעמי עצמה לא מקבלת את האטימולוגיה החיובית שמיוחסת לה במדרש. באופן זה, היא מושכת את תשומת לבנו למצגת הסבוכה של דמותה, אותה נבחן בשיעורים הבאים.

מחלון וכליון

ושם שני בניו מחלון וכליון, מחלון שנמחו מן העולם, וכליון שכלו מן העולם (רות רבה ב ה).

כמעט כל המפרשים סוברים כי שמותיהם של מחלון וכליון נושאים שניהם משמעות אטימולוגית שלילית, וההבדל ביניהם קטן. אך זהו אינו בהכרח המקרה. אחת מבנותיו של צלפחד נקראת מחלה, בנו של מררי הוא מחלי, ונכדתו של דוד (כמו גם בתו של ישמעאל) נקראת מחלת. הצעות לפירושים חיוביים לשם מחלון כוללות הקשרים למילים מחול, נחלה ומחילה.⁶ ניתן להציע באופן דומה כי שמו של כליון קשור למילה שמשמעותה השלמה, או כפי שעולה ממילה זו, כילו.⁷ במובן זה, חפץ שלם נקרא כלי. כמובן שניתן להניח כי לנעמי לא הייתה כל כוונה שלילית כאשר העניקה שמות לבניה.⁸

עם זאת, המדרשים נוטים לעשות שימוש באטימולוגיה של שמות על-מנת להציע ייצוג שלילי של מחלון וכליון. המדרש המצוטט לעיל מתאר את מחיקתם והריסתם של שני הגברים האלה. זאת, מכיוון שההצגה הזריזה שלהם, המסתיימת במהרה עם מותם בטרם עת וללא ילדים, מציעה בכך כי הם מייצגים פוטנציאל בלתי ממומש של שושלת שנפלה.⁹ ואכן, נראה כי מחלון וכליון לא השאירו דבר מאחוריהם, נמחקו, ונעלמו מן העולם.

מחיקתם של מחלון וכליון מזכירה את סופן של סדום ועמורה, חברות שנהרסו וטובעו במלח, על-מנת ששום דבר לא יוכל לצמוח שם (בראשית יט כד-כו; צפניה ב ט). כפי שצוין לעיל, תקופת השופטים מסתיימת בסיפור המהדהד את ההתנהגות האכזרית של אנשי סדום; אנשי גבעה מקיפים את ביתו של המארח ודורשים לאנוס את האורחים הגברים (שופטים יט כב). התוצאה היא איום של היכחדות טוטאלית על

6. ואכן, המדרש משמר את תגובת החכמים שהתנגדו לאטימולוגיה השלילית: "אמר רבי יוחנן צריך אתה לחוש לשם מחלון [שהוא] לשון מחילה, נזדווגה לו רות המואביה. שהיתה רותחת מן העבירה. כליון שהוא לשון כלייה, נזדווגה לו ערפה שעמד ממנה גלית הפלשת" (רות זוטא א). מדרש זה מייצג ניסיון להבדיל בין מחלון לבין כליון לפי בחירת הנשים של שתייהן. ראו גם זוהר בראשית (לך לך), עמוד 80; רות זוטא ד ט. כפי שנראה, גישה זו כמעט ואינה נתמכת בטקסט עצמו.

7. מילה זו חיובית באופן מיוחד, והיא מתארת כיצד השלים הקב"ה את בריאת העולם (בראשית ב א-ב), משה את בניית המשכן (שמות לט לב; מ ג), ושלמה את המקדש (מלכים א ו לח; דברי הימים א כח כ). שימו לב במיוחד לסמיכות המילה "שלם" בדברי הימים ב ח טז. ראו גם דברי הימים ב ד כא, היכן שהביטוי "מכלות זהב" מקבל משמעות של זהב מושלם (רש"י, רד"ק ומצודות).

8. ניתן להניח כמובן כי זהו המקרה בכל פעם בה הורה מעניק שם לילדו. כמובן שאמו של נבל לא חשבה שהוא נבל כאשר העניקה לו את שמו, אלא ככל הנראה היא דמיינה נבל או כד עור לאכסון יין.

9. ר' יעקב מזן, בספרו "תקווה ממעמקים: עיון במגילת רות" (2007), עמוד 13, מציע כי פטירתם של כמה מבני המשפחה הזו מצביעה על כרת, עונש הכולל מוות ללא צאצאים.

המקרים, הקורא מונחה לקרוא את המילה "אלי" על-אף שהיא לא מופיעה בטקסט:

וְתֹאמַר אֵלֶיהָ כָּל אֲשֶׁר תֹּאמְרִי (אֵלִי) אֶעֱשֶׂה (רות ג ה).

וְתֹאמַר שֵׁשׁ הַשְּׁעָרִים הָאֵלֶּה נָתַן לִי כִי אָמַר (אֵלִי) אֶל תְּבוֹאִי רִיקָם אֶל חַמּוֹתַי (רות ג ז).

התופעה הכפולה והבלתי רגילה הזו מציירת את רות כדמות מהירת תפישה: רות היא אדם המוכן להוציא את עצמו, את "אלי", אל מחוץ לדבריה.⁵

בתיאור המדרשי על האטימולוגיה של השם אלימלך, המדרש לא פוסל את אלימלך מכיוון שהוא מתייחס למלוכה כזכות מולדת שלו. הוא פוסל אותו כי דמותו מנוגדת מאוד לזו של רות. רות הינה המועמדת האידיאלית ליצירת שושלת המלוכה מכיוון שהיא מתעלמת מעצמה ומצרכיה הפרטיים. אלימלך, מצד שני, מצויר באופן מכוון כאחד שלא יכול להתנהג כך. לפי המדרש, אלימלך פסול למלוכה בגלל אותו קריטריון ממש - אותה מילה ממש - המסבירה מדוע רות נבחרה.

נעמי

ושם אשתו נעמי שהיו מעשיה נאים ונעימים (רות רבה ב ה).

האטימולוגיה הפשוטה שניתנה לשמה של נעמי משקפת את התפישה הכללית החיובית של נעמי במדרש. האטימולוגיה הזו משמעותית יותר מכפי שנראה לעין, מכיוון שדמויות מקראיות אחרות עם שמות דומים לא קיבלו את אותם השבחים:

א"ר אבא בר כהנא נעמה אשתו של נח היתה, למה היו קורין אותה נעמה שהיו מעשיה נעימים, ורבנן אמרי נעמה אחרת היתה, ולמה היו קורין אותה נעמה שהיתה מנעמת בתוף לעבודת כוכבים (בראשית רבה כג א).

כמו כל השמות, ניתן לפרש את שמה של נעמי הן בצורה חיובית והן בצורה שלילית. הסיבה לכך היא שהשם, שניתן בלידה כאשר האדם עוד לא התעצב, לא יכול לקבוע מראש את טבעו של האדם. על כל אחד ואחת לעשות שימוש לטובה בשם, באופן מודע, על-מנת שהוא ייטען במשמעות חיובית. כך, הפירוש החיובי שהעניקו חז"ל לשמה של נעמי מהווה אינדיקציה להערכה המדרשית המכוונת לדמותה.

במגילה עצמה נעמי מופיעה כדמות מורכבת יותר. דבר זה בא לידי ביטוי באופן בו היא מתייחסת לשמה. כאשר היא חוזרת לבית לחם, נעמי דוחה את שמה ואת הקונוטציות הנובעות ממנו של נעימות וחביבות. במקום זאת, היא טוענת שמעתה ואילך יש לקרוא לה מרה, שם המבטא את מרירותה, כמו גם את החיים המרירים להם נידונה בידי

האלה, והן את שאלת הפרשנות שעולה מהן. כרגע, אציין רק כי הלכת בעקבותיהם של חז"ל ופרשני ימי הביניים בפירוש תופעות אלה.

5. ברצוני להודות לאחי, הרב ד"ר מרדכי זייגרי, על הרעיון המקורי, אותו הזכיר באוזניי לפני שנים רבות כחלק מדבר תורה לשבועות.

מתפוררת, ניתן להבין מדוע מישהו עשוי לאבד תקווה ולהיפרד לשלום מהאופטימיות והאמונה.

נראה לי, עם זאת, כי ישנה משמעות עמוקה יותר לאטימולוגיה זו, המתייחסת לאובדן התקווה לגאולה. המושא של מגילת רות הוא הגאולה. השורש ג.א.ל מהווה מילת מפתח הן בפרק ג', בו הוא מופיע שבע פעמים, והן בפרק ד', בו הוא מופיע 15 פעמים! תרומתו הגדולה ביותר של בעז למגילה היא רצונו לפעול כגואל, על-אף המכשולים הנראים לעין. מסעו של בעז לגאולה מגדיר אותו כגיבור של סיפורנו ומאשר את תפקידו כאב הקדמון של המלוכה.¹³ התיאור המדרשי של דחיית הגאולה בידי בני אלימלך מנגיד אנשים אלה לבעז, ומציע תשובה נוספת לשאלה למה הם לא ראויים לקחת חלק בהבניית המלוכה הקרבה.

מחלון וכליון: זהויות משולבות

מעניין לראות כי המדרשים האטימולוגיים מתייחסים למחלון ולכליון כיחידה אחת. למעשה, כל אחד מהאחים מתואר באופן עקבי כבעל תכונות זהות לאלו של אחיו. אפילו נוסח השאלה הוא ברבים: מדוע השמות שלהם נקראו מחלון? מדוע נקראו כליון?¹⁴ הנקודה אותה מנסים המדרשים להבהיר ברורה. האחים אינם אינדיבידואלים ואין להם זהות נפרדת. לא ניתן להגיד כי מי מהם מילא את ייעודו כאינדיבידואל.

התפישה המדרשית של מחלון וכליון מצוינת בטקסט. שימו לב לאופן בו הבנים מוצגים:

וְשֵׁם שְׁנֵי בְנָיו מְחֻלּוֹן וְכָלְיוֹן (רות א ב).

ההבדלים שבין הצגתם של מחלון וכליון לבין הצגתן של רות וערפה מדהימים:

שֵׁם הָאֵחָת עֶרְפָּה וְשֵׁם הַשְּׁנַיִת רות (רות א ד).

מחלון וכליון, שהוזכרו כיחידה אחת, לא אמורים להבדיל את עצמם האחד מהשני. רות וערפה, שדרכיהן ייפרדו, מוצגות כבר בהתחלה כשתי דמויות אינדיבידואליות ונפרדות. ואכן, מחלון וכליון נחשבים לאחד עד לרמה כזו, שאנו אפילו לא יודעים מי מהם נשא איזו אישה. למעשה, עד שיוצג עניין הירושה (רות ד י), המידע הזה כלל אינו רלוונטי. מחלון הוא כליון וכליון הוא מחלון. הדמיון בין הצלילים בשמותיהם רומז אף הוא על כך.¹⁵ כמו אלדד ומידד (במדבר יא), מחלון וכליון הינם פשוט זוג, יחידה בה התבדלות מעולם לא מתרחשת.

13. בו בזמן, האדם המסרב למלא את תפקיד הגואל בשלב מאוחר יותר בסיפור (ונקרא "פלוגי אלמוני" – ד א), הוא האנטי-גיבור, שסירב לפתור את הבעיה בעבור רות ונעמי, או בעבור האומה.

14. מדרשים מאוחרים יותר מכילים נוסחים אחרים, ומתייחסים לכל אטימולוגיה בלשון יחיד ההגיגית יותר: "ושם שני בניו מחלון שנמח מן העולם, כליון שכלה מן העולם" (ילקוט שמעוני רמז תר).

15. העברית דורשת הברה מתחרזת מלאה על-מנת ליצור חרוז. באופן זה השמות מחלון וכליון אינם מתחרזים טכנית, על-אף שברור שישנו משחק של צלילים, או היבט של דמיון ביניהם. אני מודה לד"ר אבי שמידמן שחלק עמי ממומחיתו בנושא.

החברה. ואכן, ספר שופטים מסתיים בתיאור סכנה קיומית של מחיקת שבט בנימין לאחר הקרב שפרץ בעקבות התנהגותם הסדומית. למעשה, השפה בה הזקנים עושים שימוש בניסיון למנוע את היכחדות שבט בנימין מזכירה את האטימולוגיה המדרשית של השם מחלון:

וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי הָעֵדָה מֶה נַעֲשֶׂה לְנוֹתְרִים לְנָשִׁים כִּי נִשְׁמְדָה מִבְּנֵימִן אִשָּׁה: וַיֹּאמְרוּ יְרֵשֶׁת פְּלִיטָה לְבְנֵימִן וְלֹא יִמָּחָה שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל (שופטים כא טז-יז).

אטימולוגיות מדרשיות אלה מציעות כי שמותיהם של מחלון וכליון נועדו לזהות אותם עם ההתנהגות השלילית של ספר שופטים.¹⁰ בדיוק כפי שראינו כאשר בדקנו את התיאור המדרשי של התנהגות אלימלך ובניו במהלך תקופת הרעב, המדרש האטימולוגי מנסה להראות שמשפחה זו אינה מהווה חלק מהפתרון לתחלואי התקופה, הם חלק מהבעיה. המדרש מציע מסר עקבי: מי שמתנהג כמו אנשי סדום ועמורה יחלוק את גורלן של סדום ועמורה. משפחתו של אלימלך לוקחת חלק בשחיתות החברתית במהלך תקופת השופטים, ולכן בניו של אלימלך נענשים באותו העונש: מחיקה והרס.¹¹

מדרש אטימולוגי אחר מקשר בין מחלון וכליון לבין שתי דמויות מקראיות עלומות (דברי הימים א ד כב): "וַיֹּאֲשֶׁר וְשָׂרָף אֲשֶׁר בָּעָלוּ לְמוֹאֵב וַיִּשְׁבִּי לָחֵם וְהַדְּבָרִים עֲתִיקִים".¹² הגמרא בוחנת את כל האפשרויות העולות כתוצאה מזיהוי זה:

מחלון וכליון שמן, ולמה נקרא שמן (שרף ויואש)? יואש - שנתיאשו מן הגאולה, שרף - שנתחייבו שריפה למקום; וחד אמר: יואש ושרף שמן, ולמה נקרא שמן מחלון וכליון? מחלון - שעשו גופן חוליון, וכליון - שנתחייבו כליה למקום (בבא בתרא צא ע"ב).

בעוד שתי האטימולוגיות הללו מתייחסות להרס מוחלט של מחלון וכליון, כפי שהסברנו לעיל, בסוגיה זו מוצעים שני נושאים חדשים. האחד מתייחס לנישואיהם המעורבים עם נשים מואביות, ודנו בו בשיעור קודם ("שעשו גופן חוליון"), והשני קשור לייאושם של השניים ("שנתיאשו מן הגאולה"). ייאושם של בני אלימלך לא נרמז בטקסט, אך ניתן להניח שהמעשה של נטישת ארץ ישראל ובני עמם נבע ממקום של ייאוש. אם נבחן זאת אל מול הרקע של תקופת השופטים, בה היריבויות שכוחות והמנהיגות

10. כפי שצוין בשיעור 6, המדרש מקשר בין התנהגותם של מחלון וכליון לבין זו של תושבי סדום (תנחומא שמיני ט): "וימת אלימלך איש נעמי וכן מתו בניו שנאמר וימותו שני בניו מחלון וכליון ותשאר האשה משני ילדיה ומאשה, שכן היו דנין את הדיינים כמו בסדום".

11. באופן זה, משפחתו של אלימלך מוצגת כמיקרו-קוסמוס לאומה כולה במהלך תקופת השופטים. אין זה מפתיע, אם כך, כי המסע לשיקום שמה של המשפחה והמשכיותה על-ידי הולדת ילד, אינה פתרון עבור המשפחה לבדה. הילד הזה, שמרעזו יקום מלך, ישמש גם כפתרון לבעיית ההכחדה שמרחפת מעל לראש האומה. נפתח נקודה זו בהרחבה בשיעורים הבאים.

12. הזיהוי המדרשי של יואש ושרף עם מחלון וכליון שומר על העיקרון המדרשי של שימור דמויות מקראיות. המידע המועט הניתן אודות יואש ושרף אכן תומך בהשערה ששני אנשים אלה עשויים להיות מחלון וכליון: אנשים שנישאו לנשים מואביות, היושבים בלחם (בית לחם), וחייהם תועדו במגילת רות למען הדורות הבאים.

ושם השנית רות שהיתה מרתתת מן העבירה

(ילקוט שמעוני סימן תרב).

גישה זו, שאומנם אינה מודגשת כל כך במגילה עצמה, מצביעה על כניעותה של רות מול הא-ל. בעוד על-פני השטח, החלטתה של רות להצטרף לעם היהודי נובעת מנאמנותה לנעמי, המדרשים תופשים את רות כגירת לדוגמא. לפי תבנית זו, המסלול העיקרי של הדמות שלה, זה המניע אותה להפוך לחלק מהעם היהודי, הינו תשוקתה לשרת את הא-ל.

בחינת אטימולוגיות שונות של השם רות מעלה שלושה היבטים שונים של אישיותה של רות: רות - האם הקדמונית של דוד; רות - החברה הרגישה מבחינה חברתית; ורות - האישה היראה מהא-ל. למעשה, אני מציעה כי מדובר בתמונה מורכבת של רות, המשלבת את כל ההיבטים הללו בדמות אחת, תמונה המקבעת לנצח את דמותה היוצאת מן הכלל של רות.

רות

אטימולוגיות שונות הוצעו לשם רות.¹⁶ ריבוי הדעות מצביע על הקושי בקביעת האטימולוגיה המקורית, אך כל אחת מההצעות שופכת אור על מאפיין מרכזי בדמות.

הגמרא בברכות מציעה אטימולוגיה אחת:

מאי רות? אמר רבי יוחנן: שזכתה ויצא ממנה דוד שריוהו¹⁷ להקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות (ברכות ז ב).

אטימולוגיה זו מסיתה את תשומת הלב מאיכויותיה של רות, ותופשת את רות כמשמעותית בעיקר בשל הצאצא דוד, מייסד מלכות יהודה. ואכן, פרסומה של רות הינו, במידה זו או אחרת, תוצר של נכד-נכדה. כפי שצינו קודם לכן, זוהי אחת המטרות העיקריות במגילה, המסתיימת במילים "וישי הוליד את דוד".

מדרשים אחרים מכילים אטימולוגיה שונה:

ושם השנית רות שראתה דברי חמותה¹⁸

(רות רב ט ד; תנחומא בהר ג).

מדרש זה מתייחס לשמה של רות כנובע מהיבט אחר של אופייה: הרגישות שגילתה כלפי חמותה נעמי. פירוש מילולי של המדרש מציע כי שמה של רות נובע מיכולתה לראות, או להבין, את מילותיה של חמותה. בכך נרמזת התעקשותה של רות להישאר עם חמותה, על-אף ניסיונותיה המובהקים של נעמי למנוע ממנה לעשות זאת. באופן זה, רות מוצגת כמישהי הממלאת את תשוקותיה האמיתיות של חמותה, על-אף מילותיה הברורות של נעמי הטוענות אחרת.

אטימולוגיה זו עשויה להיות קשורה להפיכת שמה של רות בפשיטתא לרעות, שמשמעותה חברות.¹⁹ ואכן, נאמנותה של רות לנעמי עולה בקנה אחד עם חברות. שני המדרשים מציינים את רות כחברה האולטימטיבית, כזו שמהותה באה לידי ביטוי במערכות היחסים הבין-אישיות שלה. הצגה זו הינה קריטית, בין היתר מכיוון שרות היא האם של שושלת דוד, מוסד שמטרתו העיקרית היא לכונן מחדש את הסדר בחברה הכאוטית והמפולגת.

לסיום, ישנם כמה מדרשים המבינים את שמה של רות כנובע ממערכת היחסים שלה עם הקב"ה:

ושם השנית רות שהיתה מרתתת עצמה מן העבירה

(רות זוטא א ד).

לעשות רצון אביה שבשמים

רעיון דומה מופיע במדרש אחר:

* כל הזכויות שמורות לישיבת הר עציון ולד"ר יעל צינגלר, תשע"ג *
* תרגום: נועה זהבי-רז *
* עורך: ישי גלזר *

* בית המדרש הוירטואלי שליך ישיבת הר עציון *
* האתר בעברית: <http://www.vbm-torah.org/vbm> *
* האתר באנגלית: <http://www.vbm-torah.org> *
* משרדי בית המדרש הוירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5 *
* דוא"ל: YHE@etzion.org.il *

16. להסבר על האטימולוגיה של השם ערפה, ראו שיעור 4.

17. אטימולוגיה זו מבוססת על השורש ר.ו.ה, בו האות ה' מתחלפת עם האות ת' בשמה של רות.

18. אטימולוגיה זו מתרחקת עוד יותר משמה של רות. האות ו' מתחלפת באות א', בעוד האות ת' מתחלפת באות ה'.

19. הפשיטתא הינה תרגום התנ"ך לסורית (דיאלקט של ארמית), ומקורה ככל הנראה במאה השנייה לספירה.